

Τα κίνητρα μάθησης και οι μαθησιακές δυσκολίες στο σχολικό πλαίσιο

Κωνσταντίνα Πηλείδου

<https://pileidou.wordpress.com/>

Σχολική Σύμβουλος 10^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Σχολικών
Συμβούλων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Ορισμοί και προσδιορισμοί: κίνητρο

κίνητρο (λεξικογραφικός ορισμός):

1. ό,τι, ως σκοπός ή ως τελικό αίτιο, **παρακινεί** κπ. σε μια ενέργεια...
2. οποιαδήποτε οικονομική ή άλλη **παροχή** που αποσκοπεί στην ενίσχυση μιας δραστηριότητας...

Πηγή : Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα)

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%BF&dq=

Εσωτερικά κίνητρα -intrinsic motivation

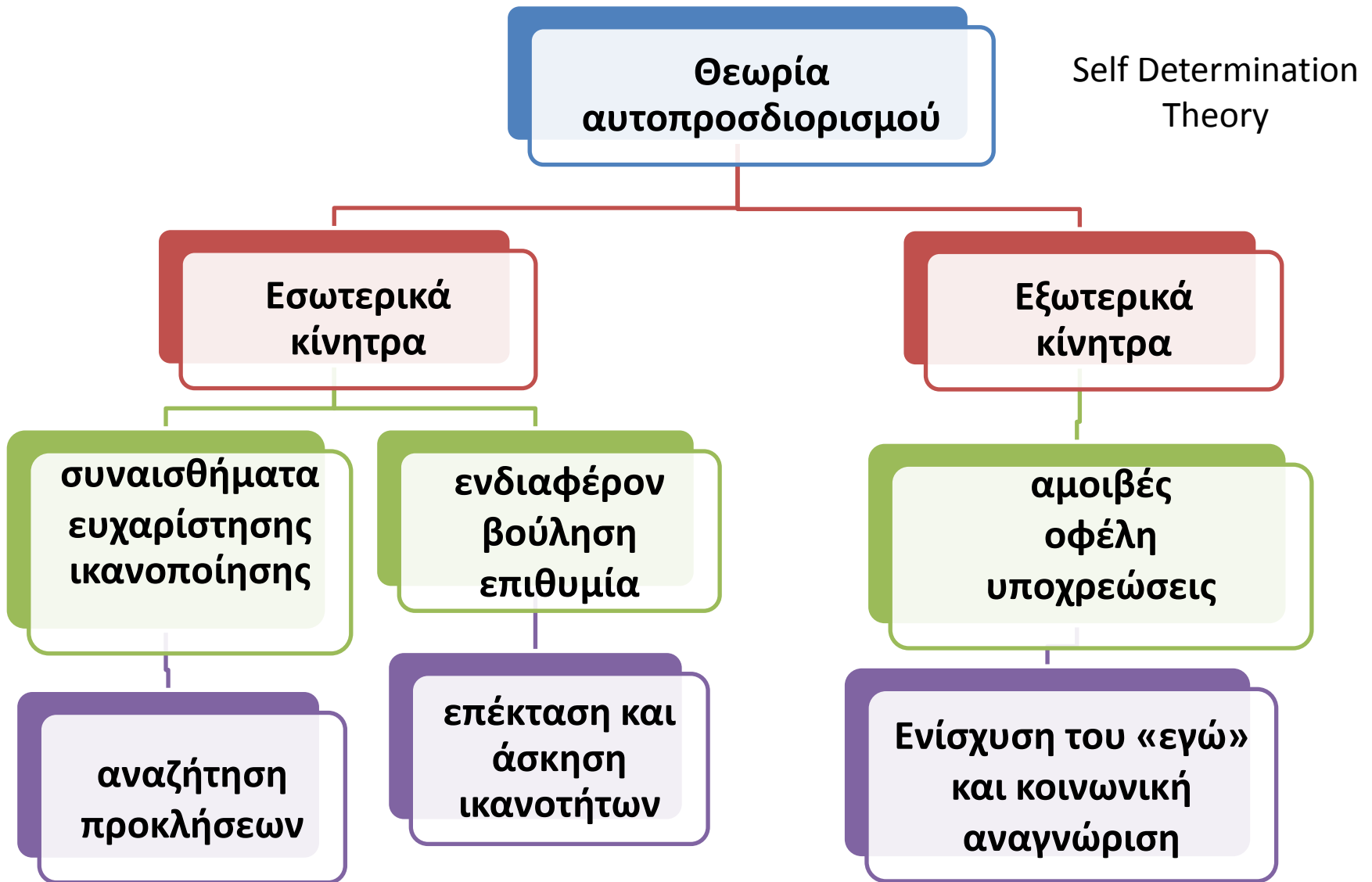
εσωτερικές αιτίες συμπεριφοράς:
ένστικτα,
ανάγκες,
ορμές,
προθέσεις,
επιθυμίες,
αντιλήψεις

Εξωτερικά κίνητρα extrinsic motivation

εξωτερικές αιτίες συμπεριφοράς:
αμοιβές,
επιβραβεύσεις,
επιδοκμασίες,
ενισχύσεις

Ryan & Deci, 2000

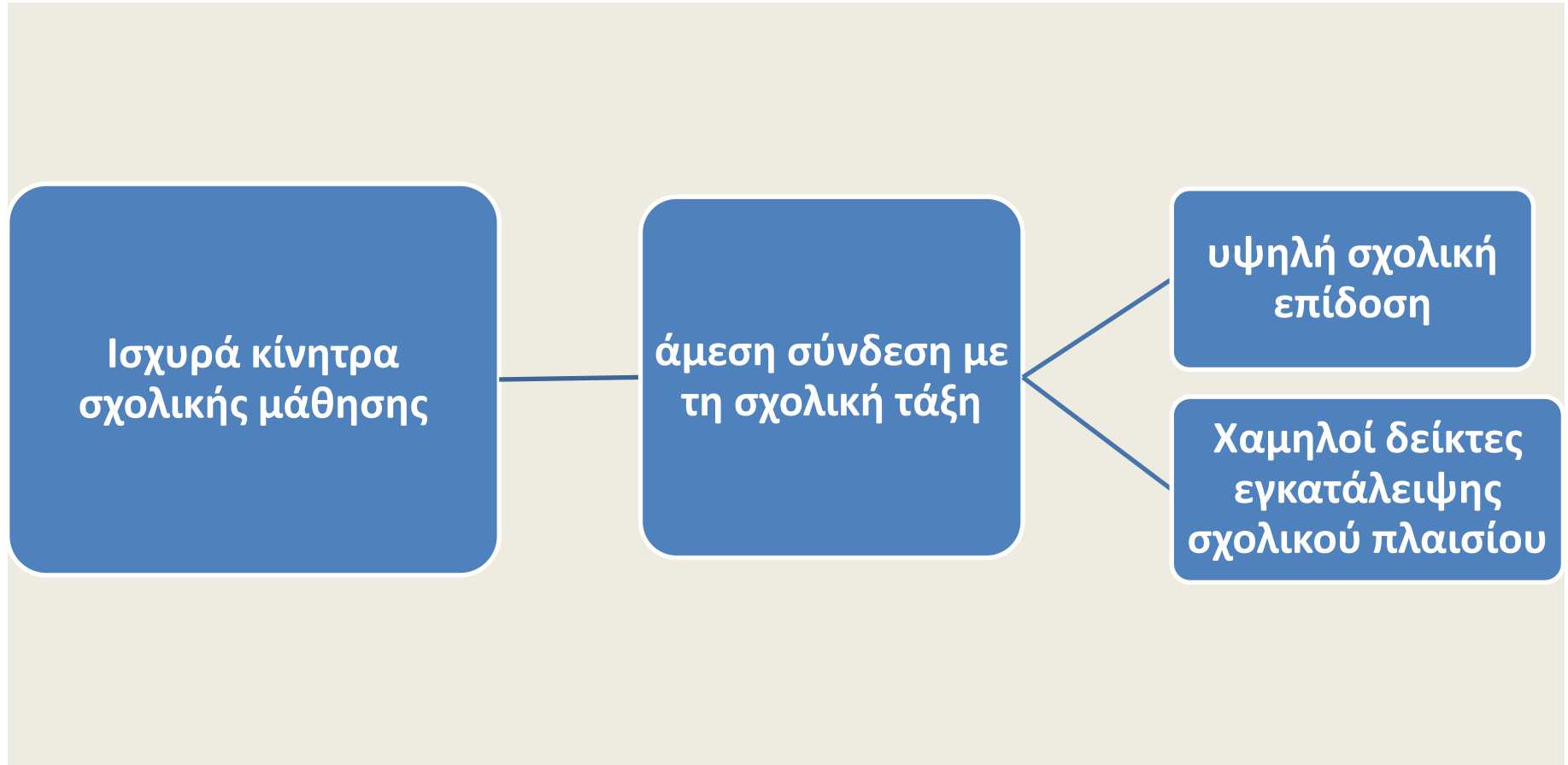
Οι άνθρωποι αναζητούν ενεργά προκλήσεις και νέες εμπειρίες;

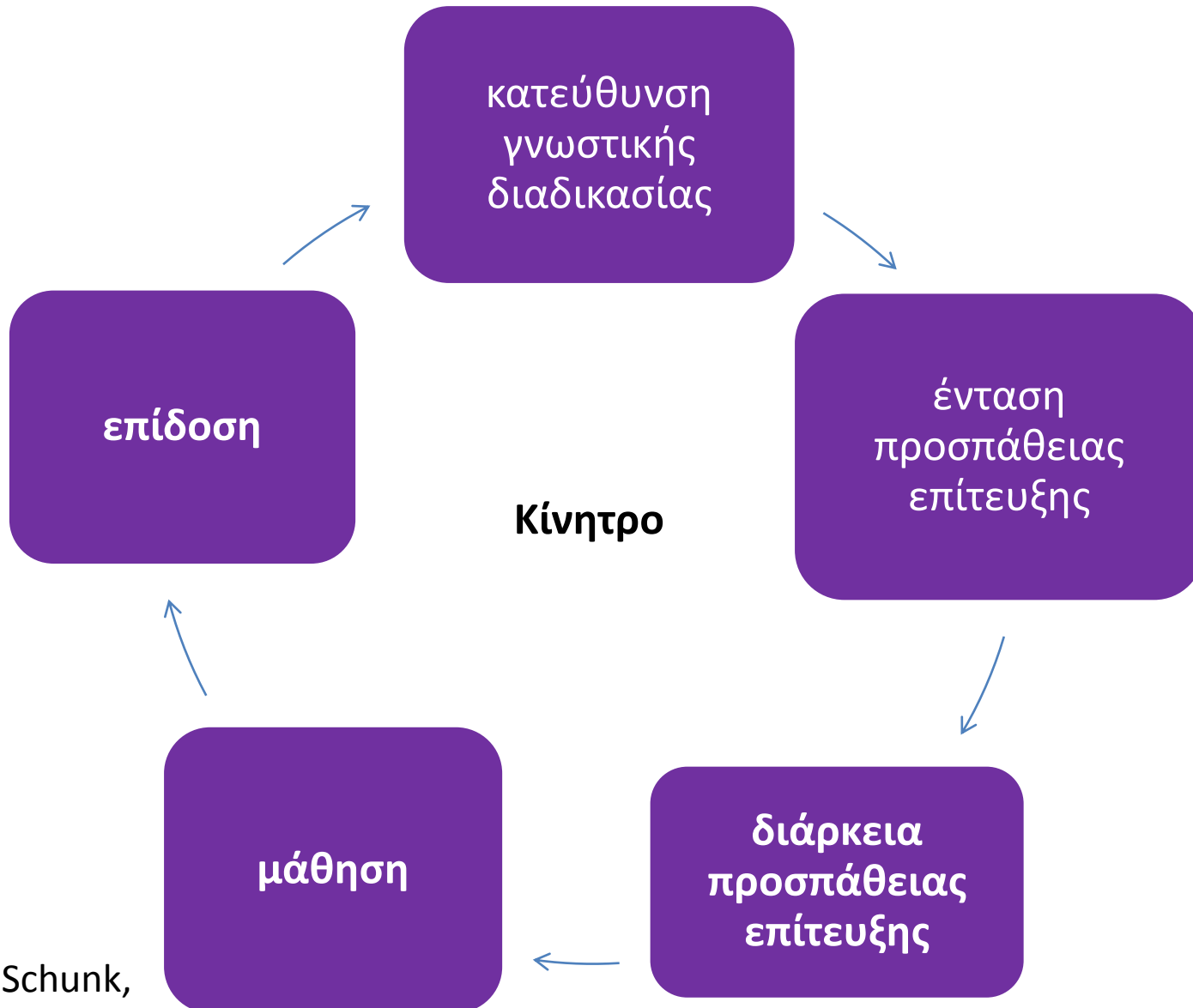
Πώς λειτουργεί το κίνητρο σχολικής μάθησης;

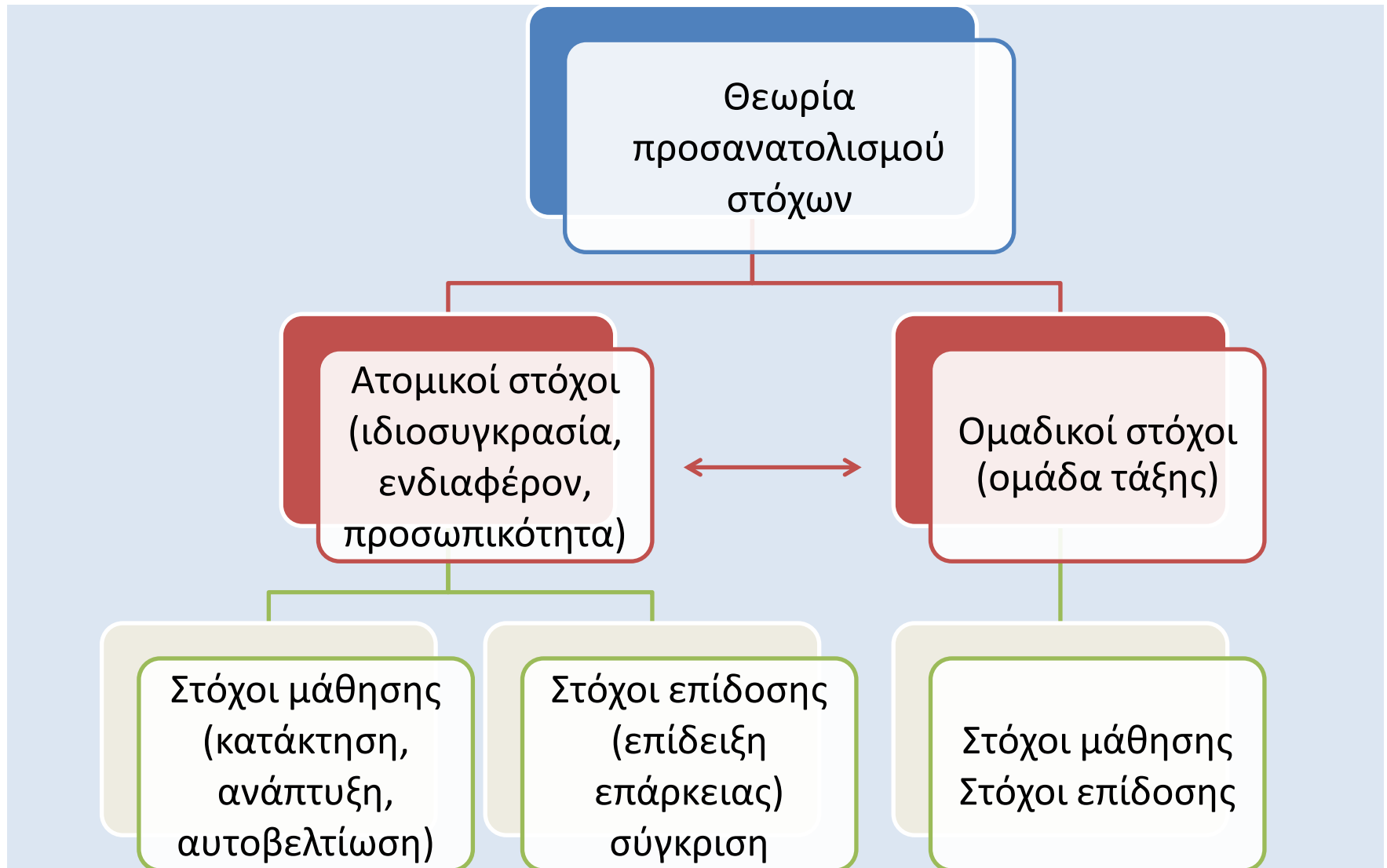
Πώς επιδρά το ισχυρό κίνητρο σχολικής μάθησης;

Πώς επιδρά το ισχυρό κίνητρο σχολικής μάθησης;

Γιατί οι μαθητές/ήτριες εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία;

Achievement goal theory, Middleton & Midgley, 1997, Harackiewicz & Elliot, 1993

Στόχοι μάθησης ή στόχοι επίδοσης;

μάθηση	επίδοση
Με ενδιαφέρει να κατανοήσω τον τρόπο επίλυσης του προβλήματος	Με ενδιαφέρει πόσα προβλήματα θα λύσω.
Μπορώ να κάνω λάθη γιατί τα λάθη περιλαμβάνονται στη μάθηση.	Απαγορεύεται να κάνω λάθη γιατί θα έχω χαμηλή βαθμολόγηση.
Μπορώ να ζητήσω βοήθεια γιατί η υποστήριξη περιλαμβάνεται μέσα στη μάθηση.	Καλύτερα να μην ζητήσω βοήθεια, θα θεωρηθώ αδύναμος/η.
Αξιολογείται η προσπάθεια του/της μαθητή/ήτριας.	Αξιολογείται η επίδοση.

Polychroni, Hatzichristou, & Sideridis 2012

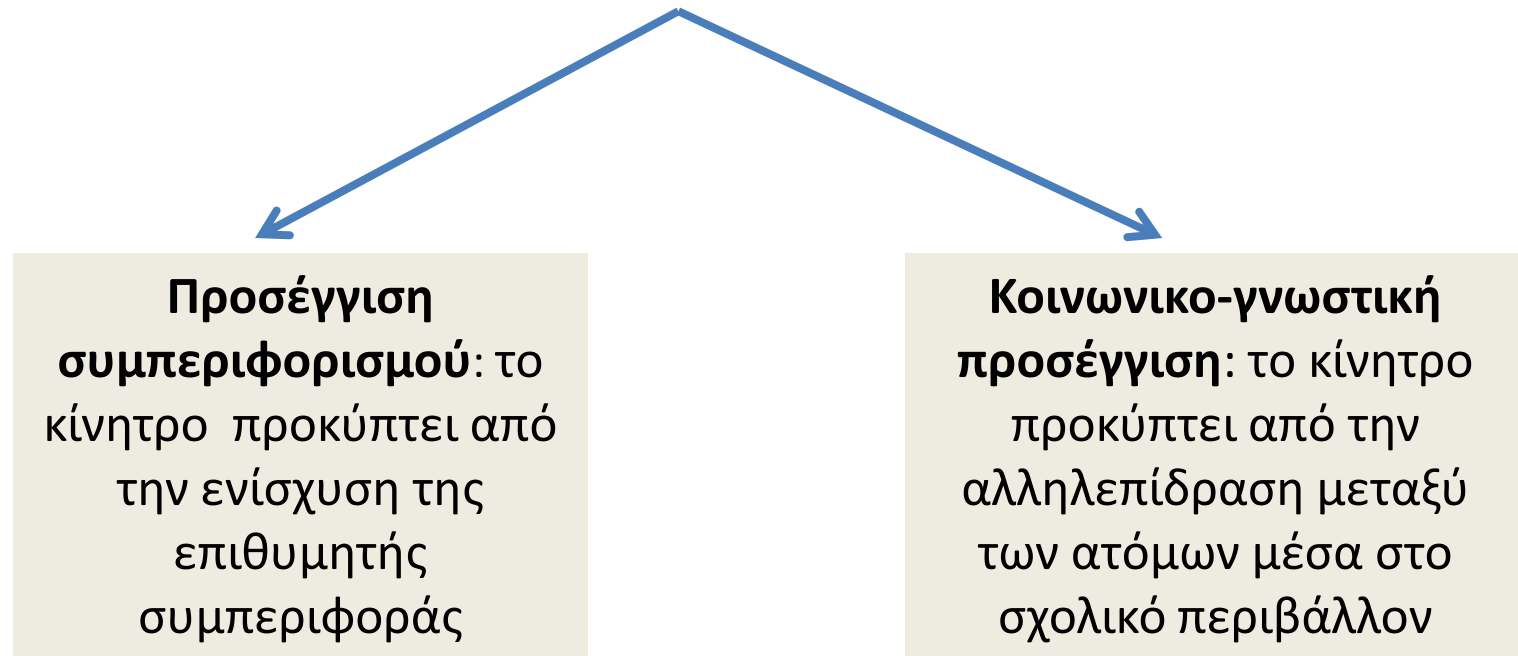
Θεωρία Πολλαπλών Στόχων: οι μαθητές/ήτριες ευνοούνται από την παράλληλη υιοθέτηση στόχων μάθησης και επίδοσης, ανάλογα με το έργο που τους ανατίθεται και το αντίστοιχο περιβάλλον . Pintrich, 2000

η ύπαρξη πολλαπλών στόχων κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη

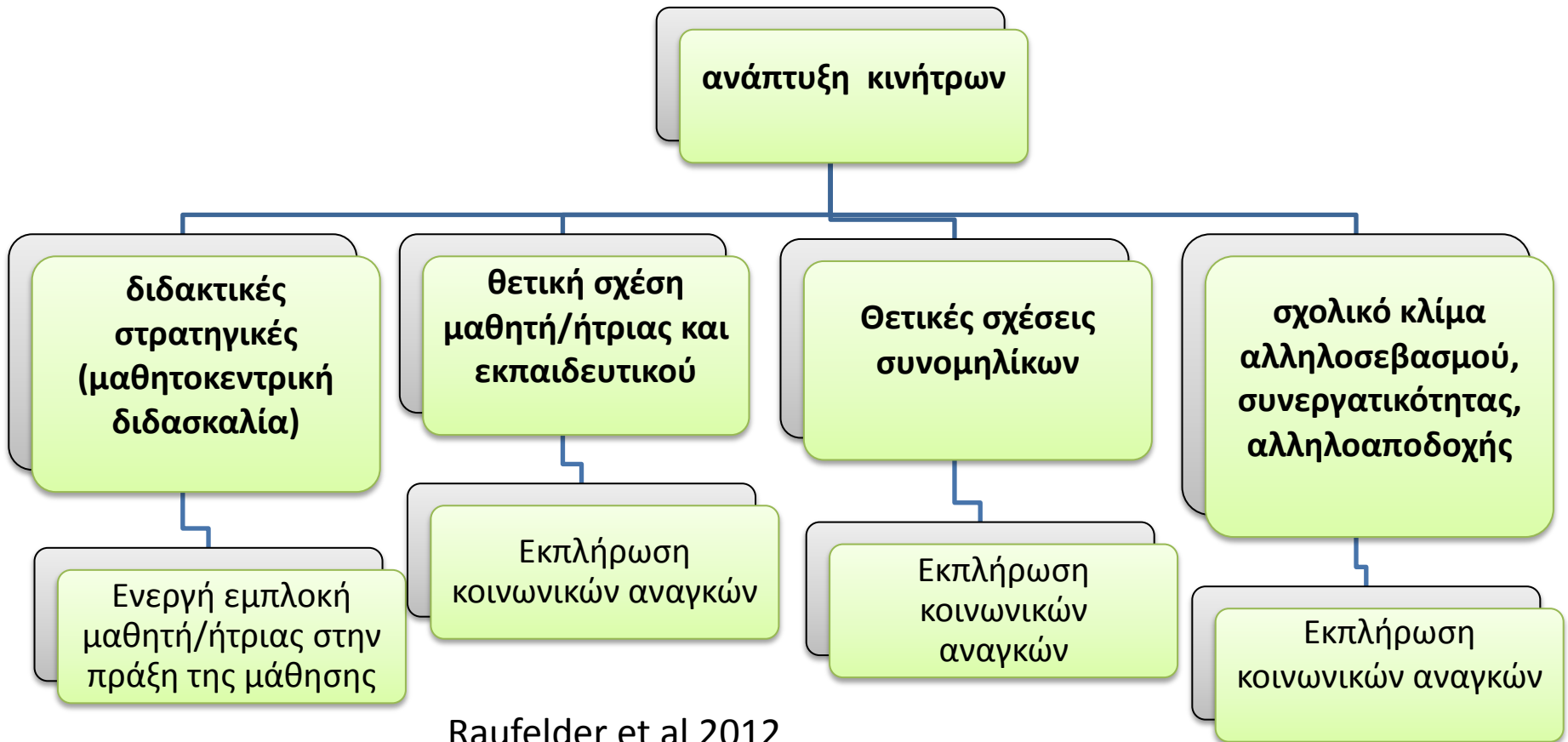
Πώς προκύπτουν τα κίνητρα στη μάθηση;

Βασικές θεωρίες κινήτρων

Urdan & Schoenfelder, 2006

Πώς διαμορφώνονται τα κίνητρα μάθησης;

Οι μαθητές/ήτριες είναι πιο πρόθυμοι/ες να επενδύσουν σε χρόνο και προσπάθεια για να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες στις οποίες αποδίδουν υψηλή αξία και οι οποίες συνδέονται με τα ενδιαφέροντά τους.

Παντελιάδου & Μπότσα, 2008

Μαθησιακές Δυσκολίες

Οι Μαθησιακές Δυσκολίες είναι ένας γενικός όρος που αναφέρεται σε **μια ανομοιογενή ομάδα διαταραχών**, οι οποίες εκδηλώνονται με σημαντικές δυσκολίες στην πρόσκτηση και χρήση ικανοτήτων ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής, συλλογισμού ή μαθηματικής ικανότητας.

Οι διαταραχές αυτές είναι **εγγενείς στο άτομο, αλλά όχι παθολογικές** και αποδίδονται σε δυσλειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος και μπορεί να υπάρχουν **σε όλη τη διάρκεια της ζωής**.

Κοινά στοιχεία των ορισμών για τις ΜΔ αποτελούν:

- α) η **ασυμμετρία ή ανισομέρεια μεταξύ των ικανοτήτων των ατόμων με ΜΔ**
- β) η **διακύμανση ή ασυμβατότητα μεταξύ ικανότητας και επίδοσης των ατόμων με ΜΔ**

Hammill ,1990, Παντελιάδου & Μπότσας , 2008

*«Ένας μαθητής δεν μπορεί να έχει **γενικευμένες δυσκολίες** σε όλες τις ικανότητες γιατί τότε θα ενέπιπτε στην κατηγορία της νοητικής καθυστέρησης. Κατά συνέπεια, ένας μαθητής με μαθησιακές δυσκολίες θεωρείται ότι έχει γενική νοητική λειτουργία στο πλαίσιο του φυσιολογικού».*

Μαθησιακές Δυσκολίες

A. Εξελικτικές δυσκολίες λόγου και ομιλίας

(προβλήματα άρθρωσης, παραγωγής και κατανόησης του προφορικού λόγου).

B. Εξελικτικές δυσκολίες ακαδημαϊκής επίδοσης

(ειδικές αναγνωστικές δυσκολίες, δυσκολίες γραφής και δυσκολίες στα μαθηματικά)

Γ. Άλλες δυσκολίες

Δυσκολίες, όπως οι οπτικο-κινητικές διαταραχές που επηρεάζουν τη μάθηση αλλά δεν εμπίπτουν ακριβώς σε μία από τις παραπάνω υποκατηγορίες.

Παντελιάδου, Πατσιοδήμου & Μπότσας, 2004

Τι δεν είναι οι Μαθησιακές Δυσκολίες;

Καταστάσεις ή επιδράσεις που συνυπάρχουν με τις Μαθησιακές Δυσκολίες, αλλά δεν συνιστούν από μόνες τους τέτοιες και δεν είναι το άμεσο αποτέλεσμα αυτών :

α) προβλήματα σε συμπεριφορές αυτο-ελέγχου, κοινωνικής αντίληψης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης

β) καταστάσεις μειονεξίας (π.χ. αισθητηριακή βλάβη, νοητική καθυστέρηση, συναισθηματική διαταραχή)

γ) εξωτερικές επιδράσεις, όπως οι πολιτισμικές διαφορές, η πολιτισμική αποστέρηση, η ανεπαρκής / ακατάλληλη διδασκαλία

Μαθητές/ήτριες με μαθησιακές δυσκολίες

Μαθητές/ήτριες με μαθησιακές δυσκολίες έχουν σημαντικές δυσκολίες στην πρόσκτηση των ικανοτήτων ακρόασης, ανάγνωσης, γραφής, συλλογισμού, συγκρότησης γνωστικών δομών και στρατηγικών μάθησης

Διαγνωστικό κριτήριο μαθησιακών δυσκολιών αποτελεί η απόκλιση μεταξύ του δείκτη νοημοσύνης και της σχολικής επίδοσης

Σαλβαράς, 2013

Ποιοι/ες δεν είναι μαθητές/ήτριες με ΜΔ

Σημαντικός αριθμός παιδιών χαρακτηρίζονται ως παιδιά με Μαθησιακές Δυσκολίες χωρίς να είναι στην πραγματικότητα. Ο όρος χρησιμοποιείται για παιδιά που έχουν προβλήματα στη μάθηση εξαιτίας **κοινωνικών ή οικογενειακών προβλημάτων, για παιδιά με διαφορετική μητρική γλώσσα, για παιδιά με προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής και για παιδιά με ελαφρά νοητική υστέρηση.**

Παντελιάδου, Πατσιοδήμου & Μπότσας, 2004

Πώς επιδρά το περιβάλλον διδασκαλίας;

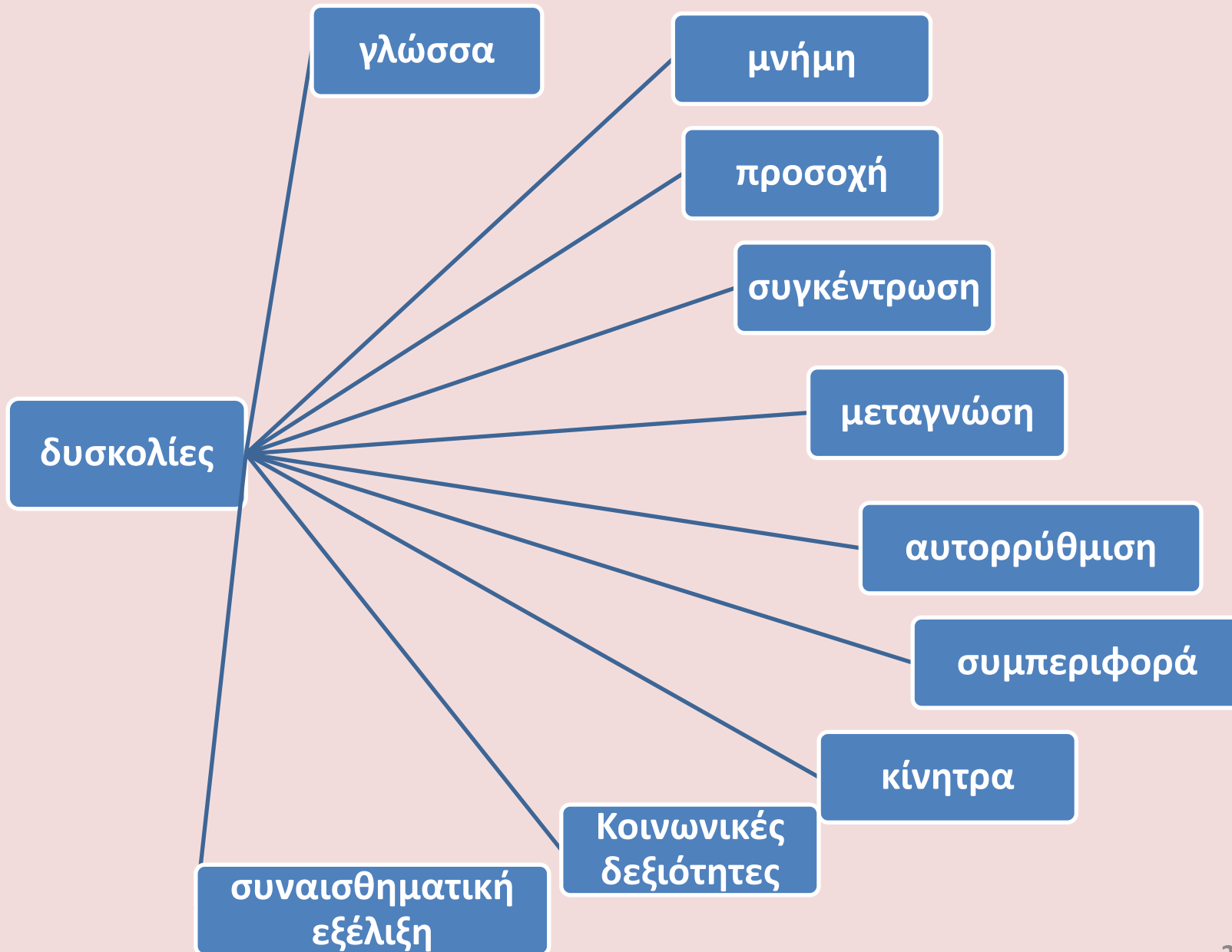
...άτομα που σε κάποια παράμετρο της λειτουργικότητάς τους διαφέρουν σημαντικά από τους συνομηλίκους τους, έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά το αν αυτές θα εξελιχθούν σε Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και σε έλλειμμα, μειονέκτημα, αδυναμία εξαρτάται, κυρίως, από το αν στο περιβάλλον διδασκαλίας του ατόμου που διαφέρει, μπορούν να γίνουν προσαρμογές που θα κάνουν δυνατή την πρόσβασή του στη μάθηση (π.χ. αλλαγή μεθόδου πρώτης ανάγνωσης, χρησιμοποίηση ποικιλίας υλικών και διαδικασιών παρουσίασης του γνωστικού αγαθού, χρήση ειδικών μνημονικών τεχνικών.

Αγαλιώτης, 2011

<http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1124>

...μπορούμε να μιλάμε για Μαθησιακές Δυσκολίες μόνο εφόσον το παιδί έχει ενταχθεί στο σχολείο και έχει δεχθεί «επαρκή» εκπαίδευση. Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες συνήθως αποκλίνουν από το επίπεδο της τάξης τους περίπου ένα χρόνο, ιδιαίτερα στις πρώτες σχολικές βαθμίδες. Οι δυσκολίες αυτές εντοπίζονται αρχικά στην ανάγνωση και αργότερα και στο γραπτό λόγο.

Ποιο είναι το ακαδημαϊκό προφίλ μαθητών/ριών με ΜΔ;

Συμπεριφορές παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες

A. Γλώσσα

Αποφεύγει να διαβάσει και να γράψει.

Συχνά διαβάζει λάθος τις γραπτές πληροφορίες.

Δυσκολεύεται να κάνει περίληψη.

Δυσκολεύεται να αναδιηγηθεί με την ορθή σειρά μια ιστορία.

Δυσκολεύεται να καταλάβει το γραπτό λόγο σε **όλα τα μαθήματα**.

Κάνει πολλά λάθη στην ορθογραφία.

Παράγει πολύ φτωχό γραπτό λόγο.

Έχει φτωχή κατανόηση του γραπτού λόγου.

Δυσκολεύεται στην εκμάθηση ξένης γλώσσας.

B. Μαθηματικά

Δυσκολεύεται στη χρήση των διαδικασιών μαθηματικής επεξεργασίας (π.χ. νοεροί υπολογισμοί).

Χρησιμοποιεί ανώριμες διαδικασίες μαθηματικής επεξεργασίας (π.χ. υπολογισμός με τα δάκτυλα).

Δυσκολεύεται στην εκμάθηση και ανάκληση Βασικών Αριθμητικών Δεδομένων.

Δυσκολεύεται να κατανοήσει αφηρημένες έννοιες,.

Δυσκολεύεται να κατανοήσει τη θεσιακή αξία των ψηφίων (π.χ. Λάθη στην αναπαράσταση αριθμητικών πληροφοριών).

Δυσκολεύεται στην εφαρμογή των βασικών μαθηματικών γνώσεων.

Παντελιάδου & Μπότσας, 2008

Συμπεριφορές παιδιών και εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες

Γ. Προσοχή και οργάνωση

Δυσκολεύεται να συγκεντρωθεί σε ένα έργο.

Δυσκολεύεται σε τεστ πολλαπλής επιλογής.

Δουλεύει αργά στην τάξη και στις εξετάσεις.

Δεν γνωρίζει να κρατά καλές σημειώσεις.

Δυσκολεύεται να ελέγξει το έργο του.

Δυσκολεύεται στην οργάνωση του χρόνου και των δραστηριοτήτων.

Γ. Κοινωνικές δεξιότητες

Δεν δέχεται την κριτική.

Δυσκολεύεται στην κατανόηση μη λεκτικών σημάτων στην επικοινωνία.

Δυσκολεύεται στην ερμηνεία των κοινωνικών περιστάσεων.

Δυσκολεύεται στη διαπραγμάτευση ή στην υπεράσπιση του εαυτού του.

Δυσκολεύεται να «μπει» στη θέση του άλλου.

Παρερμηνεύει συχνά τη συμπεριφορά των άλλων.

Υποκύπτει εύκολα στην πίεση των συνομηλίκων.

Παντελιάδου & Μπότσας, 2008

Μαθητές/ήτριες με μαθησιακές δυσκολίες και κίνητρα σχολικής μάθησης.

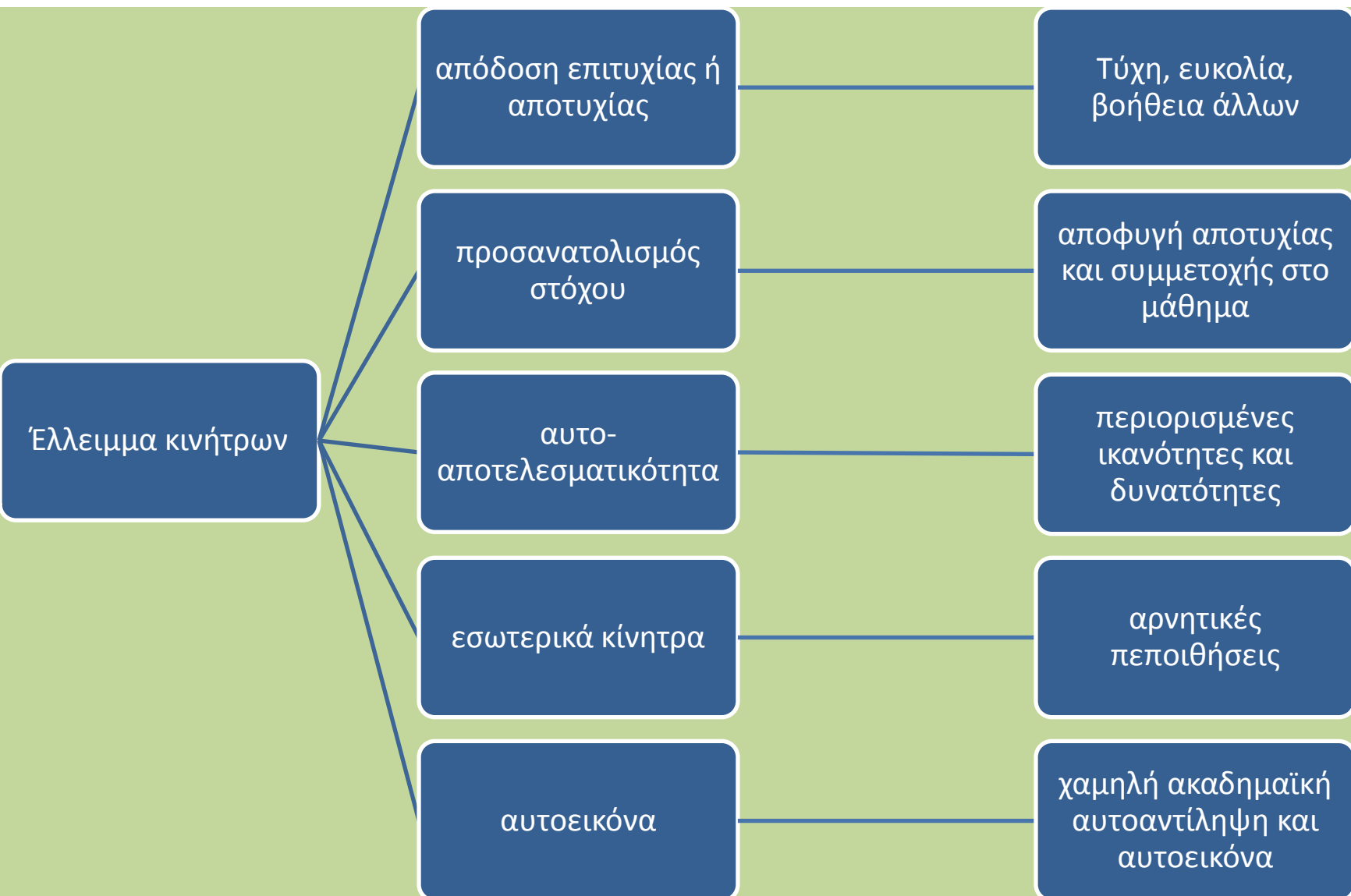
Ερευνητικά αποτελέσματα

Μαθητές /ήτριες με ΜΔ παρουσιάζουν **έλλειμμα** κινήτρων μάθησης:

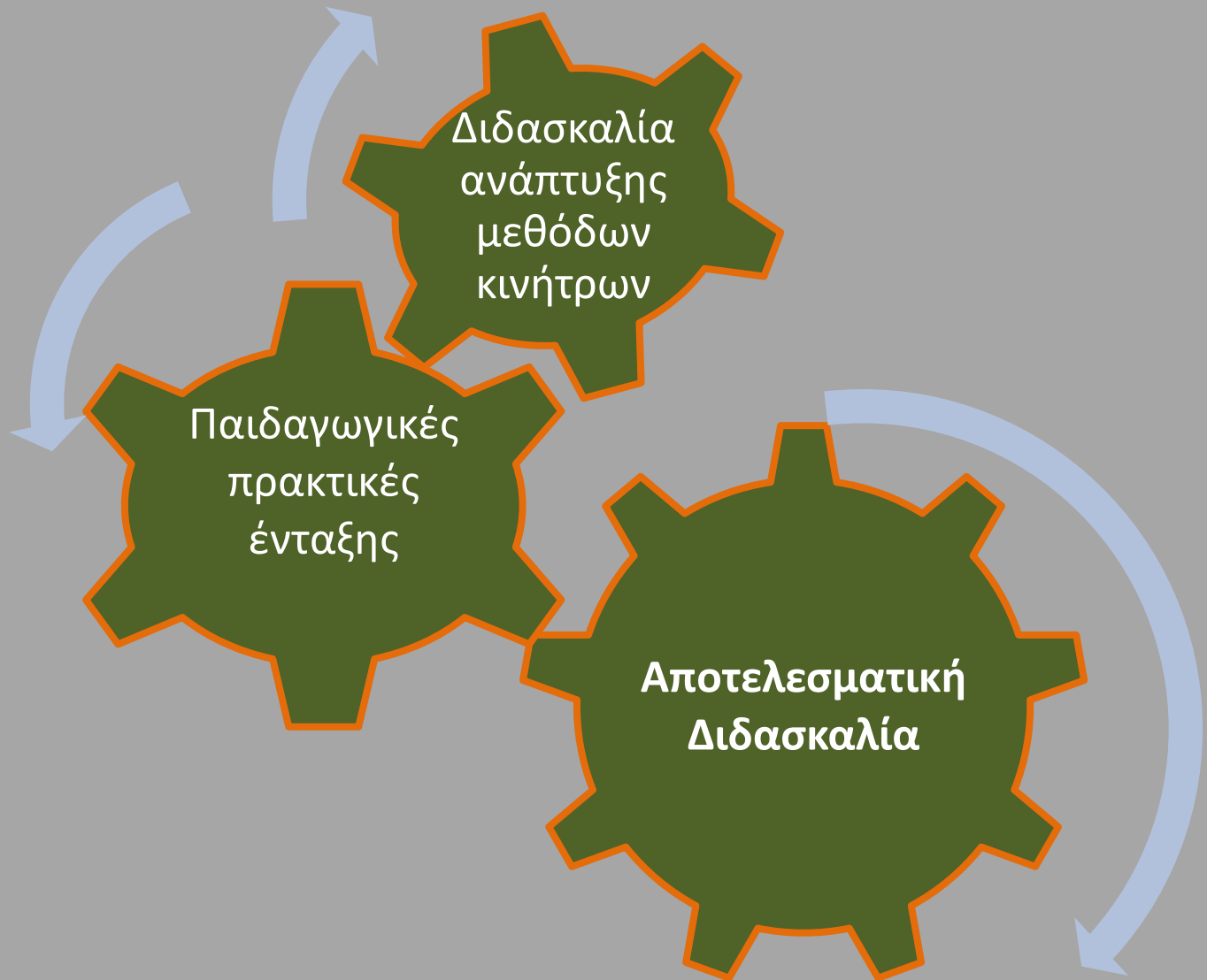
1. Χαμηλό αίσθημα αυτο-αποτελεσματικότητας.
2. Αποφυγή εμπλοκής στη μαθησιακή διαδικασία.
3. Παρουσία παθητικών μορφών μάθησης («Μαθημένη Αβοηθησία»).
4. Πεποιθήσεις χαμηλών κινήτρων.
5. Απουσία εσωτερικών κινήτρων .

Παντελιάδου & Μπότσας, 2008, Sideridis, 2005

Κατανοώντας το έλλειμμα κινήτρων μάθησης.

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Αρχές της αποτελεσματικής διδασκαλίας

όραμα

Σαφήνεια και αμεσότητα.

οργάνωση

Έμφαση σε λίγες σημαντικές ιδέες.

προσδοκία

σχεδιασμός

Οργανωμένη παρουσίαση περιεχομένου.

ενίσχυση

Αξιολόγηση και παροχή προαπαιτούμενης γνώσης.

διερεύνηση

ενεργοποίηση

Εκτενής εξάσκηση και συχνές επαναλήψεις.

αυτονομία

συμμετοχή

Συνεχής ανατροφοδότηση.

συνεργασία

Αγαλιώτης, 2006,
Παντελιάδου 2011,
Σαλβαράς, 2013

Καθοδήγηση και υποστήριξη.

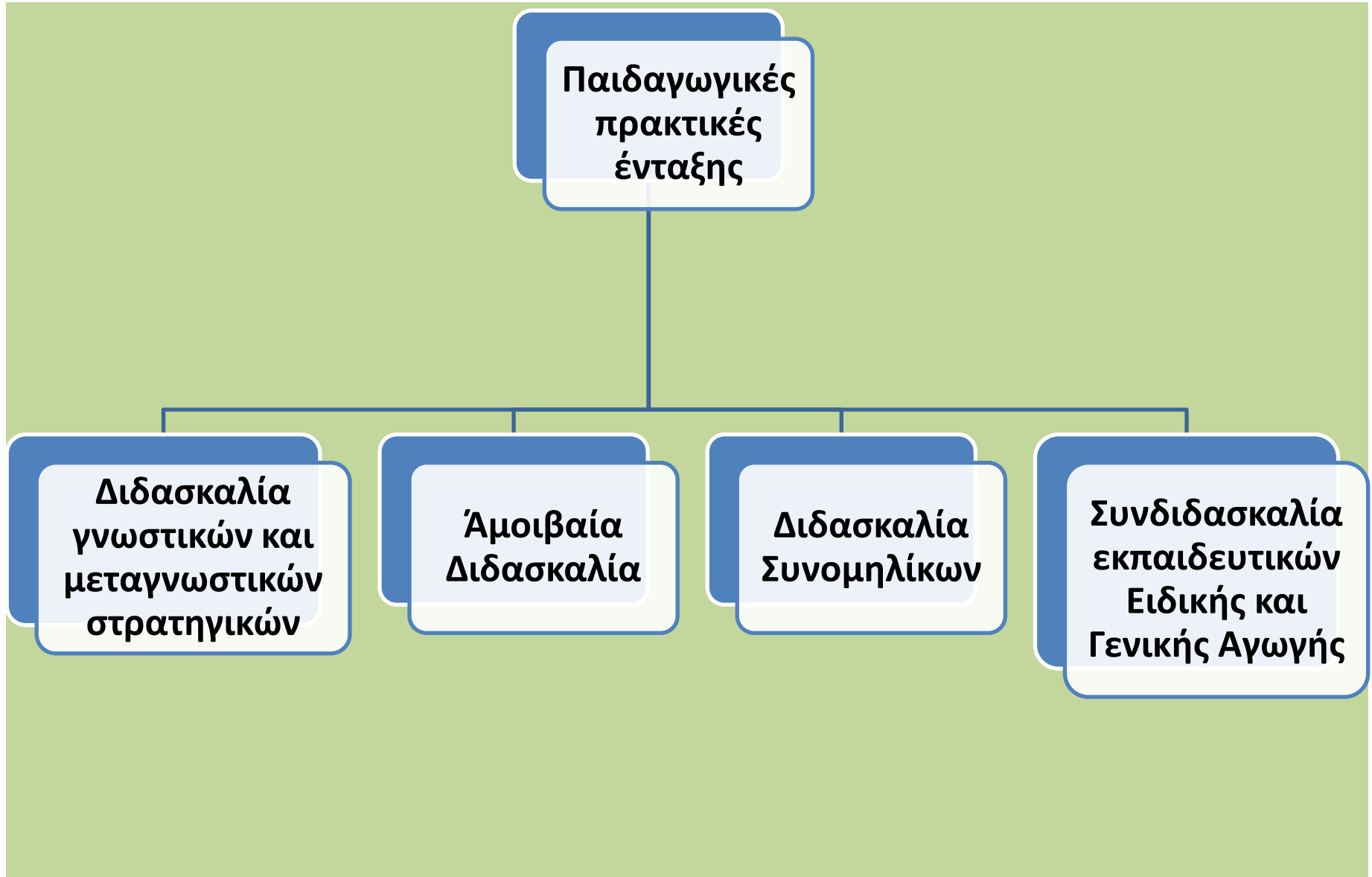
συνέπεια

Ενεργή μάθηση και αλληλεπίδραση.

Χρήση στρατηγικών.

σταθερότητα

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Διδασκαλία γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών μάθησης

Γιατί;

Καλλιέργεια κινήτρων μάθησης

Παροχή τεχνικών ανεξάρτητης μάθησης

Η διδασκαλία στρατηγικών είναι απαραίτητη στους μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες προκειμένου να αποκτήσουν σαφή εικόνα για το πώς μαθαίνουν, να παρακάμψουν τις περιοχές αδυναμίας τους, όταν αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα ακαδημαϊκού ή άλλου τύπου, που δεν μπορούν να γεφυρωθούν, να ενθαρρυνθούν, ώστε να γίνουν όσο είναι δυνατόν μαθησιακά ανεξάρτητοι.

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Μεθοδολογία διδασκαλίας στρατηγικών

ανάλυση έργου
(βήμα προς βήμα εκτέλεση στρατηγικής)

Υποδειγματική διδασκαλία (μοντελοποίηση)

προσφορά απαραίτητης αναλυτικής
μεταγνωστικής γνώσης

ατομική ή ομαδική πρακτική

Παντελιάδου & Αντωνίου 2008, Σαλβαράς, 2013

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Στρατηγικές που πρέπει να διδάξω

Πώς μαθαίνω

Πώς σκέφτομαι

Πώς βάζω στόχους

Πώς οργανώνω

Πώς παρακάμπτω τις περιοχές αδυναμίας μου

Πώς παρακολουθώ την πρόοδό μου

Πώς ελέγχω τη μάθηση και την εφαρμογή της στρατηγικής μου

τεχνικές στρατηγικών

στρατηγικές μελέτης, ανάγνωσης, κατανόησης κειμένου, εύρεσης κύριας ιδέας, αυτοερωτήσεων, αυτοαμφισβήτησης, γραμμικές τεχνικές σημειώσεων, σημειώσεις σε δυο στήλες, καθοδηγούμενες σημειώσεις, διαγράμματα οργάνωσης, μέθοδοι επισκόπησης σημειώσεων, ατομικά προγράμματα μελέτης, μνημονικά βοηθήματα κτλ

Π.χ. Η αποτελεσματική διδασκαλία των στρατηγικών οργάνωσης βασίζεται στη διδασκαλία της γνωστικής και νοηματικής χαρτογράφησης:

1. καταγράφω το θέμα (τίτλο της ενότητας) και το κυκλώνω
2. Διαβάζω προσεκτικά την ενότητα ή παράγραφο
3. Θέτω αυτο-ερωτήσεις
4. Ανακαλύπτω την κεντρική ιδέα και τις δευτερεύουσες έννοιες που την υποστηρίζουν.
5. Καταγράφω αυτές τις κεντρικές και υποστηρικτικές ιδέες-έννοιες με περιληπτικό τρόπο.
6. Ελέγχω την κεντρική ιδέα, την κυκλώνω και σημειώνω γραμμές ή / βέλη για να εντοπίσω τις σχέσεις που υπάρχουν.
7. Επαναλαμβάνω τα βήματα 2 – 4 για κάθε ενότητα ή παράγραφο.
6. Συνδέω τις κεντρικές ιδέες μεταξύ τους και με το θέμα.

Παντελιάδου & Αντωνίου 2008

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Διδασκαλία μεθόδων ανάπτυξης κινήτρων.

Επανεκπαίδευση στην απόδοση αιτιακών προσδιορισμών στην επιτυχία και στην αποτυχία.

Χρησιμοποιώ τις μεθόδους της **Άμεσης Επεξήγησης- Διδασκαλίας** για να προσφέρω απτές αποδείξεις ότι μπορεί να τα καταφέρει.

Επανατοποθέτηση στοιχείων πεποιθήσεων αυτο-αποτελεσματικότητας.

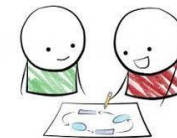
Θέτω συγκεκριμένους άμεσους στόχους ενημέρωσης του όγκου δουλειάς που πρέπει να ολοκληρωθεί και του χρόνου που έχει απομείνει.

Μέθοδοι ανάπτυξης στόχων

Κάνω χρήση **φύλλων στοχοθεσίας** με στόχο την απαγκίστρωση από το αίσθημα της «Μαθημένης Αβοηθησίας»

Παντελιάδου & Αντωνίου 2008

Παιδαγωγικές πρακτικές ένταξης

Διδασκαλία Μεταξύ Συνομηλίκων (peer tutoring): όλοι/ες οι μαθητές/ήτριες μιας τάξης χωρίζονται σε ζευγάρια για να διδάξουν ο/η ένας/μία στον /ην άλλον /η χρησιμοποιώντας εργασίες και υλικό που έχει ετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός .

1. Προετοιμασία υλικού,
2. Διαμόρφωση ομάδων.
3. Εκπαίδευση των μαθητών στη διαδικασία.
4. Εφαρμογή.
5. Αξιολόγηση

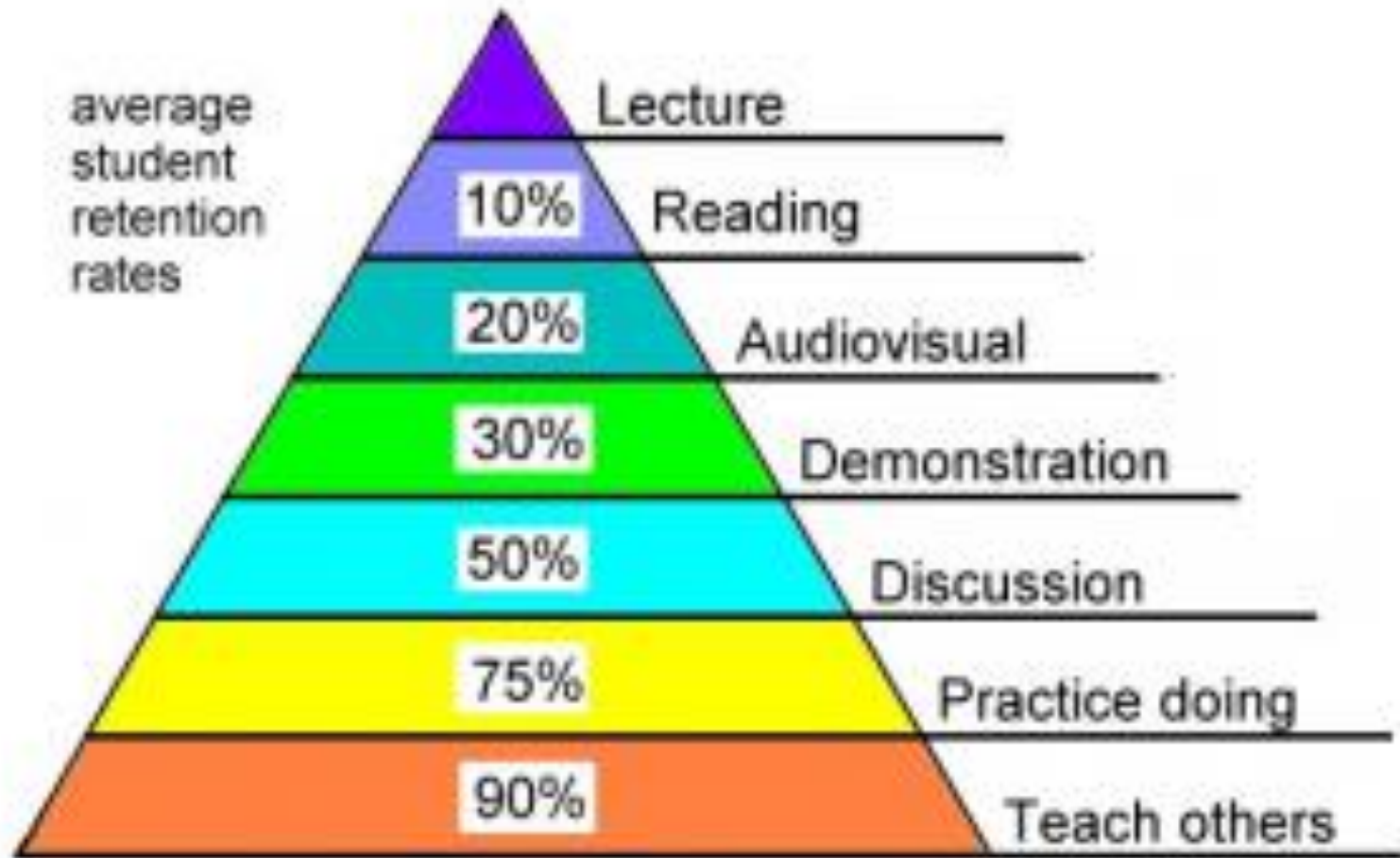
η Διδασκαλία Μεταξύ Συνομηλίκων συμβάλλει

- στην ακαδημαϊκή βελτίωση στα μαθήματα,
- στην ανάπτυξη των στρατηγικών, της εκτίμησης για την αυτο-αποτελεσματικότητα και για την ικανότητά ελέγχου μάθησης
- στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης, των προβλημάτων συμπεριφοράς, του κλίματος της τάξης,
- στην υιοθέτηση θετικών στάσεων απέναντι στο σχολείο και στην αποφυγή της πιθανότητας διακοπής της φοίτησης στο σχολείο.

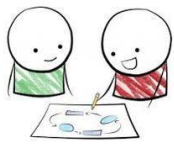
Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών/ριών από την εφαρμογή της μεθόδου καταγράφεται σταθερά σε ποσοστά μεταξύ 80% και

98%

Learning Pyramid

Source: National Training Laboratories, Bethel, Maine

Πώς αναπτύσσω τα κινήτρα μάθησης μαθητών/ριών με ΜΔ;

Παιδαγωγικές πρακτικές ένταξης

Αμοιβαία Διδασκαλία είναι μια ειδική μορφή συνεργατικής μάθησης: οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/ήτριες αναλαμβάνουν κατά σειρά τον «πρώτο ρόλο» σε συζητήσεις για ένα κοινό κείμενο. Στοχεύει στην ανάπτυξη αναγνωστικών δεξιοτήτων.

Οι μαθητές/ήτριες μαθαίνουν να χρησιμοποιούν τις **στρατηγικές δημιουργίας ερωτήσεων, διευκρίνισης, ανακεφαλαίωσης και πρόγνωσης** στο πλαίσιο ενός συνεργατικού διαλόγου, βασισμένου στο κείμενο που επεξεργάζονται

οι μαθητές/ήτριες:

- εργάζονται σε μικρές ομάδες
- διαβάζουν φωναχτά μέρη του κειμένου που εξετάζεται
- εφαρμόζουν πρακτικά τις στρατηγικές που διδάχτηκαν η/ο εκπαιδευτικός
- μοντελοποιεί και διδάσκει τις στρατηγικές με Άμεση Διδασκαλία
- παρακολουθεί τη συζήτηση και προσφέρει δομημένη καθοδήγηση όταν απαιτείται.

Η προσέγγιση της Αμοιβαίας Διδασκαλίας επηρεάζεται από την έννοια της Ζώνης Επικείμενης Ανάπτυξης» στη θεωρία του **Vygotsky**.

Παιδαγωγικές πρακτικές ένταξης

Η Συνδιδασκαλία είναι ένα μοντέλο παροχής ειδικής εκπαίδευσης κατά το οποίο δύο εκπαιδευτικοί, γενικής και ειδικής αγωγής, είναι συνυπεύθυνοι/ες για το σχεδιασμό, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση της διδασκαλίας μιας ομάδας μαθητών/ητριών σε τάξη μεικτής ικανότητας/δυναμικότητας.

Μοντέλα Συνδιδασκαλίας

1. Από κοινού διδασκαλία (team teaching)
2. Κυκλική διδασκαλία (station teaching)
3. Παράλληλη διδασκαλία (parallel teaching)
4. Εναλλακτική διδασκαλία (alternative teaching)
5. Συμπληρωματική διδασκαλία (complementary instruction)
6. Ένας/μία διδάσκει και ένας/μία βοηθά (one teaching/one assisting)

Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της Συνδιδασκαλίας:

- Επικοινωνία μεταξύ συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών
 - Ρόλοι συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών
 - Χρόνος προετοιμασίας
 - Προγραμματισμός.
- Γνωστικό/μαθησιακό προφίλ μαθητών/ριών με ΜΔ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία-Αναφορές

- Ames, R., & Ames, C. (1991).** *Motivation and effective teaching.* In L. Idol, & B. Fly Jones (Eds.), *Educational values and cognitive instruction: Implication form reform.* Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Brophy, J. (1998).** *Motivating students to learn.* Boston: Allyn & Bacon
- Deci, E. L., & Ryan, R. (2000).** The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry, 11,* 227-268
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985).** *Intrinsic motivation and self-determination inhuman behaviour.* New York: Plenum.
- Green, M., & Sulbaran, T. (2006).** *Motivation assessment instrument for virtual reality scheduling simulator.* In T. Reeves, & S. Yamashita (Eds.), *Proceedings of world conference on e-learning in corporate, government, healthcare, and higher education,* 45-50. Chesapeake, VA: AACE
- Hammill, D.D. (1990).** On defining learning disabilities: An emerging consensus. *Journal of Learning Disabilities, 23,* 74-84.
- Harackiewicz, J. M., & Elliot, A. J. (1993). Achievement goals and intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology, 65,* 904-915.
- Kushman, J. W., Sieber, C., & Harold, K. P. (2000).** *This isn't the place for me: School dropout.* In D. Capuzzi & D. R. Gross (Eds.), *Youth at risk: A prevention resource for counselors, teachers, and parents (3rd ed., pp. 471-507).* Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Middleton, M. J., & Midgley, C. (1997).** Avoiding the demodtration of lack ability: An unexplored aspect of goal theory. *Journal of Educational Psychology, 89,* pp. 710-718.
- Pintrich, P. (2000).** Multiple goals, multiple pathways: The role of goal orientation in learning and achievement. *Journal of Educational Psychology, 92(3),* 544-555.
- Pintrich, P. & Schunk, D. (2002).** *Motivation in education: Theory, research, and applications* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Polychroni, F. Hatzichristou, C., & Sideridis, G. (2012).** The Role of Goal Orientations and Goal structures in Explaining Classroom Social and Affective Characteristics. *Learning and Individual Differences, 22,* 207-217. doi:10.1016/j.lindif.2011.10.005
- Raufelder, D., Jagenow, D., Drury, K., & Hoferichter, F. (2012).** Social relationships and motivation in secondary school: Four different motivation types. *Learning and Individual Differences, 24,* 89–95.
- Ryan, R. M., & Deci, E., L. (2000).** *Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions.* *Contemporary Educational Psychology, 25,* 54-67.
- Ryan, R. M., & Deci, E. (2000).** Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55* (1), 68-78.
- Sideridis, G. D. (2005).** Goal orientation, academic achievement, and depression: Evidence in favor of a revised goal theory framework. *Journal of Educational Psychology, 97,* 366-375.
- Urduan, T., Schoenfelder, E. (2006).** Classroom effects on student motivation: Goal structures, social relationships, and competence beliefs. *Journal of School Psychology, 44,* 331–349.
- Wong, B. Y. L. (1994).** Instructional parameters promoting transfer of learned strategies in students with learning disabilities. *Learning Disability Quarterly, 17,* 110 – 120.

- Αγαλιώτης, Ι. (2006).** *Διδασκαλία παιδιών με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Αγαλιώτης, Ι. (2011).** Υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή προβλήματα συμπεριφοράς
<http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/1124/2/1124.pdf>
- Αγαλιώτης, Ι. (2012).** Εκπαιδευτική αξιολόγηση μαθητών με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής: Το Αξιολογικό Σύστημα Μαθησιακών Αναγκών. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Αγαλιώτης, Ι. (2009).** Διδασκαλία παιδιών με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής: Οικοπροσαρμοστική προσέγγιση. Τόμος 1ος: Οικοπροσαρμοστική αξιολόγηση στο Αξιολογικό Σύστημα Μαθησιακών Αναγκών (ΑΣΜΑ) (4η Έκδ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παντελιάδου, Σ. (2011).** *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα: ΠΕΔΙΟ
- Παντελιάδου Σ. - Αντωνίου Φ. επιμ. (2008).** *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού 2ο ΕΠΕΑΕΚ – Γ' Κ.Π.Σ. <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Παντελιάδου, Σ. - Πατσιοδήμου Α. (2008)** Εφαρμογές Διδακτικής Αξιολόγησης και Μαθησιακές Δυσκολίες Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής. 2ο ΕΠΕΑΕΚ – Γ' Κ.Π.Σ. <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Παντελιάδου Σ, Μπότσας Γ. (2008).** Μαθησιακές Δυσκολίες. Βασικές Έννοιες και χαρακτηριστικά. Βόλος, 2ο ΕΠΕΑΕΚ – Γ' Κ.Π.Σ. <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Παντελιάδου Σ., (2005)** Επιμόρφωση και εξειδίκευση εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις δυσκολίες μάθησης. Βόλος ΕΠΕΑΕΚ II <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Παντελιάδου Σ., Πατσιοδήμου Α., Μπότσας Γ. (2004).** Οι Μαθησιακές Δυσκολίες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Βόλος (ΕΠΕΑΕΚ II) <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Πηλείδου, Κ., Βλάχος, Ε., Νικολαΐδου, Ε., Στογιάννου, Γ., Ευφραιμίδου, Σ. και Κεσαπίδου, Σ. (2015).** Σχολείο για όλους: συνεργατικές παιδαγωγικές πρακτικές συμπερίληψης και συνεκπαίδευσης. Στο 2ο Διεθνές Συνέδριο ...για να ξαναφανταστούμε το σχολείο... 24-26 Σεπτεμβρίου 2015, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Ψηφιακή Έκδοση) <http://www.anthonymontgomery.com/betaiotabetalambda943omicron-riepsilonrhoiotalambda942psiepsilonomeganu-2icrs.html>
- Πόρποδας Κ. (2005).** Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και υλικό για την αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου. Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Γνωστικής Ανάλυσης της Μάθησης, Γλώσσας και Δυσλεξίας (Ερευνητική και Διαγνωστική Μονάδα Δυσλεξίας, Ανάγνωσης και Γραφής) Έκδοση στο πλαίσιο ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006, Επιστημονικός Υπεύθυνος του έργου: Κωνσταντίνος Πόρποδας, Πάτρα. <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Πόρποδας Κ. (2005).** Διαγνωστική αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών στο Δημοτικό Σχολείο. (Ανάγνωση, Ορθογραφία, Δυσλεξία, Μαθηματικά). Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Γνωστικής Ανάλυσης της Μάθησης, Γλώσσας και Δυσλεξίας (Ερευνητική και Διαγνωστική Μονάδα Δυσλεξίας, Ανάγνωσης και Γραφής) Έκδοση στο πλαίσιο ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006, Επιστημονικός Υπεύθυνος του έργου: Κωνσταντίνος Πόρποδας, Πάτρα <http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Σαλβαράς Γ. (2013)** *Η διδασκαλία παιδιών με ειδικές ανάγκες στο συνηθισμένο σχολείο*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα.
- Τζουριάδου Μ. (2008)** «Αναλυτικά Προγράμματα Μαθησιακών Δυσκολιών-Ενημέρωση-Ευαισθητοποίηση» Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – Τμήμα Ειδικής Αγωγής 2ο ΕΠΕΑΕΚ – Γ' Κ.Π.Σ.
http://www.pi-schools.gr/special_education_new/index_gr.htm
<http://www.prosvasimo.gr/el/>
- Τζουριάδου Μ. (2011).** Μαθησιακές δυσκολίες – θέματα ερμηνείας και αντιμετώπισης, Προμηθεύς.